

פ"ג ה"א

המאירי בדף כ"ו וברבינו ירוחם המובא בב"י יו"ד סימן רפ"ב. ולכאורה צ"ב הרי קורין בס"ת על הבימה ואין זה אקראי בעלמא, וצ"ל שהבימה מיוחדת ג"כ לדברים אחרים ולא רק לקריאת ס"ת ואינו דומה לארון.

והנה בחידושי המאירי כתב שלוח שמניחין עליו ס"ת הוא הנקרא כורסיא בבבלי. ובדף ל"ב ע"א, אמר ר"ז אמר רבי מתנה, הלוחות והבימות אין בהם משום קדושה. פירש המאירי הלוחות שמניחים בהם ס"ת שלא בשעת הקריאה, עיי"ש. ואף שבבבלי מסיק דכורסיא תשמיש קדושה הוא, י"ל שדעת הירושלמי שלב ביד מתנה עליהם כמ"ש המרדכי המובא בב"י סימן תקנ"ד עיי"ש. או ש"ל כס"ד של רבא האי כורסיא שרי. וא"כ יש לפרש לוחות הלוחות שמניחין עליהם הס"ת שלא בשעת קריאת הס"ת, שבימיהם לא היו נותנים לאחד שיאחז הס"ת בימים שמוציאים שני ס"ת וכדומה, אלא היו מניחים אותם על הלוחות. ונ"ל שבבבלי הס"ת היו בתיק כמנהג ארצות המזרח וקוראין בו בעמידה, והיו מעמידים הס"ת על כורסיא וכ"ה המנהג בבבלי גם היום כפי שאמרו לי. אכן בא"י כנראה השתמשו בס"ת הלבוש מעיל עם עצי חיים וקוראים בו בשכיבה כמ"ש מנהג כל ארצות אירופה מרוקו ותורקיה. ולפיכך השתמשו בלוחות להניח עליהם הס"ת. ראה בסיני תמוז תשי"ב במאמרו של דוד ברא"ש. והעובדא שבתורקיה קוראים בס"ת בשכיבה והוא עטוף במעיל כמו של האשכנזים מראה שכן היה לפניו מנהג א"י, שארצות ביצאנין קבלו מנהג א"י כידוע (יוצא מן הכלל הוא תימן שס"ת שלהם הוא בתיק ועומד כך בארון וכשקורין בהס"ת קוראים בו כשהוא מונח בשכיבה בתיק. אכן כאן בא"י קבלו התימנים מנהג ארצות המזרח וקוראים בס"ת בתיק בעמידה).

ובספר נוה שלום עמוד ע"ב בשם ספר המעשים כת"י. הלוחות והבמות אין בהם משום קדושה הכי קרינן. פירוש הלוחות, ריוח שבין עמוד לעמוד של ספר תורה. והבמות, שיור של מעלה ומטה פנים ואחור עכ"ל. ואין זה ענין לנ"ד. וגם הסגנון והביאור וגם התוכן תמוה, וברור שהריוח שבין עמוד לעמוד וכ"ש השיור של מעלה ומטה יש בהם משום קדושה ס"ת, וכמ"ש בשבת פט"ז ה"ב שאפילו תיק הספר כשדבוק להספר כגופו הוא, וכ"ש הגויל בין עמוד לעמוד ומלמעלה ומלמטה. ופשיטא שמצילין אותן מפני הדליקה בשבת אף שסכנת הדליקה אינה נוגעת אלא להן. ואין דומה לקטע מס"ת שאין בו ללקט פ"ה אותיות שאין מצילין אותו מפני הדליקה כמ"ש בשבת קט"ו ע"א, שכן כאן הם מדובקים לס"ת שלם. ועמ"ש במו"ק פ"ג ה"ז פסקא הוראה ס"ת שנשרף.

בימה ולוחות אין בהם משום קדושה ארון ויש בהם משום קדושה ביהכנ"ס. וכ"ה בבבלי בדף ל"ב ע"א. ופירש הרמב"ם בפ"י מהלכות ס"ת ה"ד, הלוחות שכותבים בהם לתינוק להתלמד אין בהם קדושה. וצ"ע ולמה לא יהיה בהם קדושה הרי תנינן בתוספתא ידים פ"ב ופסקה הרמב"ם בפ"ט מהלכות אבות הטומאה ה"ח הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אעפ"י שאינו רשאי הרי אלו מטמאין את הידים. ונ"ל עפ"י שאמרו בסוטה פ"ב ה"ד, מגילת סוטה מהי שתטמא את הידים. אמר ר"י אינה שאלה, כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וזו למחיקה נתנה וכו'. עוד שם תני רבא"ש אומר, אין כותבים על עור בהמה טמאה. א"ר שמעון מכיון דאת אמר למחיקה נתנה למה אינו כותב. הרי שאפילו מגילה של מחיקה נתנה אין בה משום קדושה ספר. והרי גם הלוח של עץ הטוח בשעוה או כשכותבים בגיר או בפיח כדי ללמד התינוקות, הדרך היא למחוק אח"כ האותיות והתיבות כדי לכתוב עליו אותיות ותיבות אחרות וכן תמיד. ומפני כן אין בו משום קדושה ספר. תדע שהרי בתוספתא תני רק מגילה ולא תני

פ"ג ה"א

לוח שמלמדים בו את התינוק, ש"מ שלוח אינו מטמא את הידים. והא גופא קמ"ל דל"ת שאף שלמחיקה עומד יהיה בו משום קדושת הארון שהרי היה כתוב עליו תיבות ופסוקים וכמו שקיימ"ל שקורעין על ס"ת שנשרף ועל הגויל, קמ"ל דשאני לוח שלמחיקה עומד. מיהו יש בו משום קדושה ביהכנ"ס. ובאור"ז ח"א באלפא ביתא אות י"ט בשם תנחומא, מה אתון יהבין לי למילף קודמיו ואינון אמרין לוחא ובתר לוחא מה אתון יהבין מגילתא ובתר מגילתא וכו', עיי"ש. וראיתי בקרית ספר להמאירי ז"ל בסוף מאמר רביעי שכתב ז"ל, ומ"מ הבימה שעומדים עליה עם ס"ת וכן מגילה העשויה לתינוק להתלמד בה אין בהם משום קדושה, עכ"ל. וצ"ע שהרי מגילה יש בה וודאי משום קדושה ספר וכמ"ש. והיה נראה שהוא ט"ס וצ"ל או לוחות. תדע שהרי מקור דבריו הם ברמב"ם פ"ח הנ"ל ושם נאמר הלוחות ברם לפי"ז יש להגיה גם מלת העשויה ולכתוב העשויות.

אינגלין אין בו משום קדושה ארון ויש בו משום קדושה ביהכנ"ס. ובערוך ובעה"ש ערך אנגלין והוא אינגלין. פירוש ספסל שמשימין עליו הספר לקרות בו. פירוש אחר, כמו נרתיק של עור שמכניסים בו הספר. ומהירושלמי שמוכר ספסלא מקודם משמע כפירוש הראשון. ובמחזור רומא בולוניא ש', סוף הלכות ת"ב ז"ל: ומוציאין ס"ת בחשאי ואין מניחים הספר על הדוכן כשאר הימים. אלא אחד מבני הכנסת מקבלו על זרועותיו וכו'. ומבואר שהספסלא הוא הדוכן. ובבבלי מגילה כ"ו ע"ב, נקרא כסא ומקומו היה על הבימה או סמוך לה. ומטעם זה אינו כקדושת הארון שאינו קבוע, אלא כקדושת ביהכנ"ס העשוי לנחיות הקריאה.

עוד יש לבאר ע"פ מ"ש במסכת כלים פט"ז מ"ז, אנגלין של ספר ובמלא"ש שם, ופירש הרמב"ם ז"ל שהוא דפוס של עץ כדמות ס"ת, ועושים עליו התיק של ס"ת כשנעשה מעור. ולזה הפירוש הסכים הרא"ש ז"ל וכו'. ובספר המדריך המספיק לרבי תנחום הירושלמי ערך אנגלין, אנגלין של ספר, אמום מעץ חזק ועשו עליו נרתיק מעור לס"ת ע"כ. ועיין בפירוש רה"ג בכלים שם. ומשמע שהיו מכניסין הס"ת זמן מה באינגלין כדי לקבוע בדפוס של עץ זה מדת הספר ארכו והיקפו שע"פ יעשו התיק של הס"ת. ולפיכך קאמר שלא תאמר שיש על אמום עץ זה דין של קדושת ארון, אלא אין בו רק קדושה ביהכנ"ס שמה שהיו מכניסים בו הס"ת לא היה אלא באופן ארעי כדי לקבוע המדה. ודע שמכאן מבואר שהיה נהוג בזמן התלמוד שני מיני תיקי ס"ת: א) כמו מעיל של קטיפה של האשכנזים וגם בכמה מקומות של הספרדים. וכמו התיק המעיל של עור הנזכר כאן. ב) תיק הנהוג בארצות המזרח שמכניסין הס"ת בתיק עץ הקבוע בו תמיד עם דלתות שפותחין בשעת הקריאה ולאחרי גמר הקריאה סוגרין. והוא הפירוש בשבת פט"ז ה"ב, מצילין תיק הספר עם הספר. מתניין בשאינו טפול לו. והוא סוג ראשון שמלבישים הספר בתיק של עור ומסירים בשעת הקריאה שאינו דבוק וטפול עם הספר, והוא דוגמת המעיל קטיפה שלנו. אבל אם היה טפול לו, כגופו הוא, והוא הסוג השני ששמים הספר בתיק של עץ עם דלתות קבועות בו תמיד ואז כגופו הוא.

חמתון יהבון מכושא. כ"ה לנכון בכ"ו, וכ"ה בראבי"ה סימן תק"צ ואור"ז סימן שפ"ו, ופירוש פטיש של עץ שמכה בו לקרוא האנשים לביהכנ"ס כמ"ש בביצה פ"ה ה"ב, אמר ר"ש בר יצחק סבא מכושא דבי כנרשתא חדתא הוה, עיי"ש, ועיין מה שפירש הראבי"ה שם. ולפיכך אמר ר"י אני אומר לכך התנו עליו מתחילה לשום בתוכו דבר שהוא לצורך תפלה.

חמתון יהבון מכושא בגו ארונא וכו'. בשבת ל"ב ע"א, בעוון שני